

Puncte de suspensie...

de AL. MIRODAN

Spectacolul cu geometrie variabilă

Organizatorii unei expoziții recente din S.U.A. consacrată progresului tehnologic au oferit vizitatorilor întru experiment o formulă inedită (poate chiar revoluționară) de prezentare a spectacolului cinematografic, precizând că, de fapt, modalitatea poate fi extinsă, cu ușurință, și în alte domenii de exprimare artistică, printre care, în primul rând, teatrul, opera, artele plastice.

Despre ce e vorba ?

...lumina s-a stins în sală. Filmul începe. Pe ecran o poveste de amor cu un soț, o soție și-un amant. Profitând de absența soțului (e pe teren) amantul își vizitează iubita. Discuții, whisky, Frank Sinatra, 11 noaptea. Când (era de prevăzut) soțul se întoarce acasă din motive imprezvizibile. Cheia scriștie-n ușă, amantul îngheață... Apoi ușa se deschide-nctet, încet, ecranul se-tunecă brusc... Și se aprinde lumina-n sală. După care, pe scenă, își face apariția o duduie bine dispusă (Amfitrioana spectacolului); adresându-se publicului, ea întreabă: cum ați dori să continue spectacolul? Pentru că — așa cum informează Amfitrioana —, autorii au pregătit mai multe variante posibile: 1) soțul îl împușcă pe amant; 2) soțul nu-l împușcă, dar dă divorț; 3) soția îl păcălește pe soț convingându-l că amantul e, de fapt, vărul ei din Colorado pe care nu l-a mai văzut de cincisprezece ani etc., etc. În total filmul posedă 69 de continuări posibile, adică atâtea cit îngăduie logica dramei și solicitările potențiale ale publicului.

Pe urmă se trece la vot: fiecare spectator are la dispoziție un buton instalat în brațul fotoliului și — ca la ONU — majoritatea înregistrată pe o tabelă electronică hotărăște destinul filmului: varianta 7 sau varianta 43. În felul acesta se poate vorbi despre opere de artă nu numai pe măsura publicului în general (scopul suprem al oricărui artist) ci și pe măsura publicului aflat într-o zi și o sală anume.

E, fără îndoială, o experiență demnă de atenție. Mai mult, o experiență care, extinsă în domeniul teatrului, poate pune bazele unei drame de tip nou, drama — așa zice — „mobilă“, elastică sau (ca să întrebuițăm un termen din aviație) cu geometrie (spirituală, bineînțeles*) variabilă.

Mă gândesc, în primul rând, la clasici. A nune, la vot, pe la mijlocul piesei, Romeo

și Julieta (dăm un exemplu) ar însemna să cream condiții pentru salvarea de la moarte a îndrăgostiților, deoarece — sint incredințat — majoritatea va aproba (cu cel puțin două treimi) evitarea teribilei confuzii și — consecința — căsătoria eroilor. În aceeași ordine de idei mi se pare evident că Oedip (care, de fapt, n-are nici o vină) ar scăpa cu bine din lupta cu vitregiile soartei (întruclt votul sălii, care de cînd lumea hotărăște destinul autorilor, va dobîndi puterea de a modifica și destinul personajelor) iar Lear, bătrînul Lear, va avea parte de-o bătrînețe liniștită, în vreme ce fiecele sale vor simți pe pielea lor la ce duce îngratitudinea față de părinți. Pentru că, apariția variantelor în dramaturgie va îngădui nu numai lichidarea hecatombelor generate de condeiele tragediilor, de la Eschil la Artur Miller, Ionescu sau Dürrenmatt, ci și sancționarea imposturii și răului care, din nefericire, înving prea adesea pe scenele lumii.

În al doilea rând, dramaturgia cu geometrie variabilă se poate adapta lesne la cele mai felurite dorinți și dispoziții ale sălii: astfel, în eventualitatea unei majorități formată din tineri sub 18 ani regizorul Livezii cu vișni poate monta, după vot, un act III în ritm mai dinamic și cu o orchestră pop pe scenă; dacă publicul e alcătuit în majoritate din bărbați căsătoriți, finalul Norei poate fi modificat, direcția de scenă oferind o variantă cu Nora care iartă atitudinea deploabilă a soțului și rămîne acasă etc., etc.

Perspectivile, după cum se vede, sînt nelimitate. Ce-i drept, operațiunea de adaptare a scriitorilor, actorilor și regizorilor la necesitățile dramaturgiei cu geometrie variabilă prezintă dificultăți greu de negat (să pregătești 69 de variante ale aceluiași spectacol?), dar experiența ne arată că oamenii de teatru posedă resurse suficiente pentru asemenea modalitate. Singura problemă ceva mai complicată este legată de votul propriu-zis: ce se întîmplă, într-adevăr, dacă la afișarea rezultatului nici o variantă nu întrunește majoritatea? Se mai votează odată? Sau e declarat învingătoare varianta care a întrunit majoritatea absolută? În cazul acesta — însă — cum rămîne cu dorințele spectatorilor? Pe de altă parte, cum vor reacționa cetățenii ale căror variante n-au ieșit la alegere? Vor părăsi sala? Sau se vor supune majorității, asistînd la un spectacol care contrazice aspirațiile lor intime?

* Dacă 53% dintre spectatori cer ca piesa să se termine mai repede...